

IZJAVA IZ ODENSA: NAŠ ABC ENAKOSTI, IZOBRAŽEVANJA IN ZDRAVJA

Pričujoča izjava je nastala med 4. Evropsko konferenco mreže Zdravih šol v Odensu na Danskem med 7. in 9. oktobrom 2013. Vanjo so vključeni glasovi mladih iz štirih držav, ki so sodelovali na konferenci.

A. Naša načela, vrednote, nameni in cilji ostajajo močni

1. Zdrave šole – šole, ki promovirajo zdravje - prispevajo k izboljšanju zdravja in blaginje Evropejcev. Šolsko okolje je nadvse primerno, da v njem otroci in mladostniki razvijajo kompetence in življenjski slog povezan z zdravjem.
2. Ponovno potrjujemo temeljne vrednote in načela promocije zdravja in blaginje v okviru šolskih okoljih po vsej Evropi. Ta so sledeča:

Temeljne vrednote **Evropske mreže zdravih šol - SHE mreže

Enakost: Enak dostop do izobraževanja in zdravstva za vse.

Trajnost: Zdravje, izobraževanje in razvoj so povezani z dejavnostmi in programi, ki se izvajajo na sistematičen način v daljšem časovnem obdobju.

Vključenost: Raznolikost je zaželena; šole so učeče se skupnosti, v katerih se vsi počutijo zaupanja vredne in spoštovane.

Opolnomočenje: Vsi člani šolske skupnosti so aktivno vključeni.

Demokracija: Zdrave šole so zasnovane na demokratičnih vrednotah.

Stebri Evropske mreže zdravih šol – SHE mreže

Celostni pristop k zdravju: Vzgoja za zdravje v učilnicah se združuje z razvojem šolske politike, šolskega okolja, življenjskimi kompetencami in vključuje celo šolsko skupnost.

Sodelovanje: Občutek pripadnosti, ki obstaja med učenci, šolskim osebjem in starši.

Kakovost šole: Zdrave šole si želijo boljšega učnega procesa in poučevanja ter rezultatov le-tega, z zdravimi učenci, ki se bolje učijo in zdravim šolskim osebjem, ki dela bolje.

Dokazi: Razvoj novih pristopov in praks, zasnovanih na že obstoječih in nastajajočih raziskavah.

Šola in skupnost: Šole dejavno snujejo razvoj skupnosti.

3. Zdrave šole pomagajo državam po Evropi uresničiti namene in cilje političnega okvirja SZO za zdravje in blaginjo v Evropi, zdravje 2020 in strategijo Evropa 2020 za vključujoč in trajnostni razvoj. Zdrave šole so pomemben del pristopa »zdravje v vseh politikah«, ki jih vključuje izjava SZO iz Helsinkov z letnico 2013.
4. Gospodarske, socialne in druge okoliščine so se v večini evropskih držav in skupnosti v obdobju od Vilniuške deklaracije o Zdravih šolah (2009) bistveno spremenile. Zavedamo se učinkov teh sprememb in potrebe po razvoju in izboljšanju delovanja Zdravih šol ter njihovega prispevka k zadovoljitvi družbenih potreb sedanjih in bodočih generacij.
5. Ponovno potrjujemo, da je pomembno dokazovati številne koristi za vse vpletene, še posebej za tiste v sektorju za izobraževanje in sektorjih povezanih z otroci in socialo.

* Zdrave šole so šole, ki promovirajo zdravje na telesnem, duševnem, socialnem in okoljskem področju za učence, učitelje in starše. (angl.: Health Promoting Schools – HPS)

** Evropska mreža zdravih šol – SHE mreža (angl.: Schools for Health in Europe).

THE 4TH EUROPEAN CONFERENCE ON HEALTH PROMOTING SCHOOLS

Equity, Education and Health

6. Zdrave šole prispevajo k temu, da šole dosežejo svoj glavni cilj – zagotavljanje dobre izobrazbe z jasnimi standardi in manj odpadki.
7. Zato smo se ponovno zavezali k širitvi in kreptivi ustreznih raziskav, orodij, mrež, procesov in znanja, da bi Zdravim šolam omogoči nadaljnji razvoj in izvajanje dejavnosti med letoma 2014 in 2020.

Mladi pravijo ...

»Kaj je zdravje? Zdravje je:

- *mного več kot samo telovadba in zdrava prehrana;*
- *prisotnost ravnovesja med telesom in umom;*
- *da si pozitiven.*«

B. Zdrave šole ponujajo ugodnosti

Zdrave šole ponujajo:

1. konkretne in dobro ovrednotene primere učinkovitih povezav med izobraževanjem in zdravjem, ki podpirajo »zdravje v vseh politikah« v evropski regiji;
2. kontekst iz katerega se povežemo z drugimi pobudami v zvezi z zdravjem in blaginjo;
3. priložnosti, da je zdrava izbira boljša izbira za šole, učence in šolsko osebje;
4. podporo izobraževanju za trajnostni razvoj – zdravje ljudi gre skupaj z zdravjem družbe in planeta;
5. promocija zdravja na delovnem mestu v šoli omogoča boljše zdravje in blaginjo učiteljev;
6. pozitiven in širok pogled na zdravje, ki vključuje telesno, duševno, čustveno, socialno in duhovno dobro počutje;
7. spodbujanje dejavne vloge šole pri razvoju skupnosti;
8. boljše zdravje in blaginjo učencev ter uspešno učenje in razvoj kompetenc;
9. celosten pristop, ki poveča znanje, veščine in akcijsko kompetenco učencev v zvezi z zdravjem;
10. priložnosti za vključitev staršev in skupnosti ter delo s starši in skupnostjo, da bi bili programi in dejavnosti zasnovani bolj trajnostno;
11. okrepitev vezi s šolsko zdravstveno službo pri promociji zdravja v šolah; in
12. celosten pristop šole pri pomembnih temah v zvezi z zdravjem, vključno z:
 - zmanjšanjem trpinčenja in nasilja
 - promocijo duševnega zdravja
 - spolnim zdravjem ter z njim povezanimi pravicam in odgovornostjo
 - zdravo prehrano in telesno dejavnostjo
 - reševanjem problemov in konfliktov
 - zdravstveno pismenostjo.

Mladi pravijo ...

»Idealna Zdrava šola mora:

- *biti navdihujoča in učenci se morajo v njej počutiti dobrodošle;*
- *imeti dobre pogoje glede svežega zraka in aktivnosti na prostem;*
- *se bolj zavedati duševnega zdravja učencev.*«

THE 4TH EUROPEAN CONFERENCE ON HEALTH PROMOTING SCHOOLS

Equity, Education and Health

C. Da bi še bolj napredovali, iščemo ...

Nadaljnji napredek mreže Zdravih šol, ki so že prerasle v gibanje, bo v veliki meri odvisen od tega, kako bomo sposobni učinkovito komunicirati s ključnimi deležniki in širšo javnostjo preko cele vrste kanalov, vključno z mediji. Da bi predstavili jasna sporočila o tem, kakšno prednost predstavlja »biti Zdrava šola« in da bi sklenili zavezništvo z ustreznimi zagovorniki, kot je lobi za tobačno kontrolo, bo potrebno veliko truda.

Da bi uspeli razviti prednosti, ki jih ponuja pristop Zdravih šol, si želimo od ključnih deležnikov sodelovanje na sledečih področjih.

Prosimo, da se šole:

- osredotočijo na vse vidike pozitivnega zdravja, vključno z duševnim zdravjem in blaginjo in ne samo na telesno zdravje;
- prevzamejo vodilno vlogo pri razvoju šole skozi pristop Zdravih šol;
- se osredotočijo na spremembe v upravljanju in vodenju Zdravih šol;
- zaprosijo vodstvo in različne odbore na šoli, da prevzamejo vodilno vlogo v prizadevanjih za zdravje in blaginjo učencev in šolskega osebja;
- prenesejo načela Zdravih šol v prakso; in
- se osredotočijo na komunikacijo in poti med šolami, starši, skupnostjo in zdravstvenimi službami.

Odločevalce in oblikovalce politik prosimo, da:

- uporabijo pristop Zdravih šol pri uresničevanju »zdravja v vseh politikah« na evropski, nacionalni, regionalni in lokalni ravni;
- za promocijo zdravja in dobrega počutja v šolah združijo pristopa od zgoraj navzdol in od spodaj navzgor;
- povežejo izobraževalno in zdravstveno politiko v spoznanju, da ena ne more delovati brez druge;
- razvijejo vizionarsko vodenje z željo, da bi vzgojili generacijo najbolj izobraženih; in
- se osredotočijo na socialno vključenost ranljivih otrok.

Raziskovalne ustanove prosimo, da:

- si prizadevajo za skupni raziskovalni program promocije zdravja v šolskem okolju iz finančnih virov za zdravstvo in izobraževanje, s poudarkom na konceptu zdravja in blaginje v šolah, empiričnih raziskavah in vrednotenju ter izvajanju dejavnosti;
- gradijo na vse več dokazih, da spodbujajo ukrepe;
- vključijo kazalnike zdravja in blaginje v kazalnike izobrazbe na področjih kot so pismenost, državljanstvo in veščine sodelovanja;
- se osredotočijo na prepoznavanje najboljših mehanizmov za izboljšanje sodelovanja med zdravstvenim in izobraževalnim sektorjem ter drugimi sektorji; in
- prikažejo udeležbo deležnikov kot bistveno za oblikovanje in zbiranje raziskav s področja promocije zdravja v šolskem okolju.

Prosimo ključne deležnike na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, da:

- prepoznajo, da imajo občine in lokalne oblasti vitalno vlogo pri uspešnem razvoju in izvedbi promocije zdravja v šolskem okolju;
- priznajo prispevek Zdravih šol k razvoju skupnosti;
- vlagajo v izgradnjo kapacitet za vse šolsko osebje, vključno z učitelji, tehničnim osebjem in vodstvom;
- se osredotočijo na vseživljenjski pristop k zdravju in blaginji, ki vključuje predšolsko, šolsko in delovno obdobje.

Tretji sektor, civilno družbo in zasebni sektor prosimo, da:

- povežejo šole in skupnosti;
- uporabijo sistematične pristope k promociji zdravja v šolskem okolju;
- prepoznajo svoj vse večji pomen, pa tudi nevarnosti minljivosti in finančne omejenosti donatorjev;
- vlagajo v socialni kapital; in
- proaktivno proučijo inovativna javno-zasebna partnerstva.

Mladi pravijo ...

»Akcijska kompetenca na področju zdravja, pomeni, da mi :

- *spodbujamo vodstvo šole, da biti zdrav od samega začetka postane navada vseh učencev;*
- *spodbujamo šolsko vodstvo, da nameni več časa in pozornosti vprašanjem v zvezi z zdravjem;*
- *smo za majhne spremembe, namesto da bi se trudili za revolucijo;*
- *spodbujamo drug drugega, da smo zdravi.«*

Izvirnik: THE ODENSE STATEMENT, OUR ABC FOR EQUITY, EDUCATION AND HEALTH, The 4th European conference on health promoting schools: Equity, Education and Health, 7-9 October 2013

dostopen na :

http://www.schools-for-health.eu/uploads/files/The-Odense-Statement_FINAL%281%29.pdf

Prevod: Nina Scagnetti

Strokovni pregled: Mojca Bevc